

STADSHOLMEN

PYGMALION 1,2,3,5

Köpmangatan 12, 14, 16, Skeppar Olofs Gränd 1-3, Trädgårdsgatan 1, Trädgårdstvärgränd 2, 4

GAMLA STAN

Stadsholmen

AB Stadsholmen är Stockholms stads bolag för förvaltning av äldre, kulturhistoriskt värdefulla fastigheter. Vi äger och förvaltar merparten av bebyggelsen inom kulturresevatet östra Mariaberget, Skinnarviksberget, Åsöberget och Vita bergen samt området vid Katarina kyrka. Dessutom är Stadsholmen största fastighetsägare i Gamla stan, på Långholmen och i Djurgårdsstaden. Vi äger och förvaltar även gårdar i ytterstaden – stamfastigheter från vilka stadens moderna förorter vuxit fram. För närvarande omfattar beståndet 279 fastigheter med drygt 700 byggnader, som inrymmer 1633 lägenheter och 804 lokaler. Stadsholmen är ett dotterbolag till AB Svenska Bostäder.

Stadsholmen bildades 1936 av samfundet S:t Erik för att rusta upp några kvarter i Gamla stan. Stadsholmen är det äldre namnet på denna stadsdel. 1967 förvärvade Stockholms stad bolaget och överförde merparten av sitt äldsta bostadsbestånd till Stadsholmen. Under åren har även Stadsholmen övertagit byggnader från andra fastighetsägare som byggnadsstyrelsen, kriminalvården och Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm.

Med tiden har ett synsätt vuxit fram där antikvariska principer baserade på varje hus historia och förutsättningar blivit vägledande för hur byggnader och yttre miljö ska förvaltas och rustas. Flertalet av våra fastigheter har högsta klassificering (blå) vilket innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de motsvarar kraven för byggnadsminnen. För oss är byggnadsvård ett vardagsarbete och allt vi gör präglas av respekt för husen och deras historia.

FAKTABLAD

Byggnader och miljöer berättar ofta något om vår historia. Genom byggnaderna kan vi få veta hur staden och samhället förändrats. Husen ger oss också kunskap om hur människor har arbetat, bott och inrett sina hem och de speglar även olika gruppers livsvillkor.

Somliga hus är väldokumenterade och omskrivna medan andra är mer anonyma. Under några år har vi tillsamman med Stadsmuseet i Stockholm arbetat med att sammanställa en kortfattad information om alla våra fastigheter; information om när husen byggdes, hur de har förändrats och hur de har använts under åren.

För att kunna beskriva den enskilda fastighetens historia har vi dels besökt varje hus för att se vad som finns kvar från äldre tid och dels letat uppgifter i arkiv och litteratur. En del nya foton har tagits för att illustrera faktabladet.

För att hinna med alla fastigheter inom rimlig tid har arbetet byggts på lättåtkomliga uppgifter. Ingen fullständig arkivforskning har alltså gjorts och de historiska beskrivningarna är därför inte heltäckande. Ibland kan uppgifter i olika arkiv också vara motsägelsefulla och det har inte alltid funnits möjlighet att reda ut frågetecken. Faktabladet kan därför komma att fördjupas och förändras vid nya undersökningar i framtiden.

Faktabladet finns samlade på Stadsholmens webbplats www.stadsholmen.se

- ❶ DET ÄLDSTA GATHUSET I PYGMALION 1.
- ❷ DET MINDRE HUSET VID GRÄNDEN I PYGMALION 1.
- ❸ TRAPPHUDEL I PYGMALION 1.
- ❹ GÅRDSHUSET I PYGMALION 1.
- ❺ GATHUSET, PYGMALION 3.
- ❻ FLYGDEL INOM PYGMALION 3 SOM NYUPPFÖRDES PÅ 1960-TALET.
- ❼ GÅRDSHUSET INOM PYGMALION 3.
- ❽ GÅRD SOM BYGGTS ÖVER, PYGMALION 3.
- ❾ GRÄNDÖVERBYGGNAD SOM IDAG TILLHÖR EUROPA 6.
- ❿ DEN MINDRE BYGGNADEN I GATHÖRNET, PYGMALION 5.
- ⓫ DET MINDRE STIERNHÖKSKA HUSET, PYGMALION 5.

HÖRNET TRÄDGÅRDSGATAN/TRÄDGÅRDS-TVÄRGRÄND ÅR 1902. PÅ SKYLTEN VID INGÅNGEN TILL GÅRDEN, PYGMALION 1, STÅR DET "TVÅTT OCH STRYKNING". FOTO: ATELJÉ LARSSON, SSM:S ARKIV C 153.

Kvarteret är beläget i stadens allra äldsta kärna. Tomterna har varit bebyggda sedan medeltiden och ägarna kan följas i de skriftliga källorna ner i 1400-talet. En betydande del av murverket i de olika byggnaderna, både i källare och ovan jord, är medeltida.

Vid en renovering på 1960-talet påträffades den brunn på gården inom Pygmalion 1 vilken omtalas från och med 1400-talet och som varit föremål för flera rättstvister.

Byggnaderna bevarar i hög grad äldre inredning av hög klass, till exempel de tak från 1600-talet som togs fram och konserverades vid renoveringen av Pygmalion 1, 2 och 3 på 1960-talet. Ett grisaillemålat paneltak från senare delen av 1600-talet är bevarat i Pygmalion 3 och flera målade bjälktak från omkring 1620-talet i Pygmalion 1 och 2. Värdefulla och magnifika inredningar finns också bevarade i Pygmalion 5, bland annat

bemålade paneler och stucktak av barocktyp.

Pygmalion 1 och den västra delen av Pygmalion 5 ägdes vid 1600-talets mitt av professorn, rättshistorikern och hovrådet Johan Stiernhök, även känd som "den svenska lagfarenhetens fader". Från 1700-talets mitt till 1900-talets mitt var fastigheten Pygmalion 1 kyrkoherdeboställe för Finska församlingen.

Pygmalion 1,2,3,5 är en del av Gamla stans unika och omistliga bebyggelse och är blåvärderade enligt Stockholms Stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Detta innebär att fastigheten har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

PÅ 1960-TALET TOGS METOPER AV SANDSTEN FRÅN EN TIDIGARE GAVELUTFORMNING FRAM MOT KÖPMANGATAN PÅ FASTIGHETEN PYGMALION 1. FOTO: O. EHN 1965. SSM:S ARKIV.

DEN MEDELTIDA BRUNNEN PÅ GÅRDEN TILL PYGMALION 1 FYLLEDIGEN PÅ 1800-TALET OCH GRÄVDES UT PÅ 1960-TALET. FOTO AV G. KEDELIUS. SSM:S ARKIV A 172/ 66:9.

OMRÅDESBESKRIVNING

Under flera hundra år var Gamla stan Stockholms centrum. Medeltidens bebyggelse bestod av hus i trä eller tegel, ofta med torvtak. Till husen fanns många gånger källare med väggar av natursten och tegelvalv eller bjälktak. Tegelhusens fasader var inte putsade och kunde ha dekor i form av blinderingar, formtegel eller mönstermurning. Den medeltida, oregelbundna stadsplanen är ännu i dag mycket väl bevarad och många hus har i hög utsträckning kvar medeltida murverk bakom senare tiders fasadutformningar och inredningar.

Det expansiva 1600-talet, när Sverige utvecklades till en stormakt, gav en annan prägel åt staden med flera nybyggen men också modernisering av de äldre husen. Byggnaderna fick stora vindar i flera våningar med höga, branta tak och ofta en dekorativ fasadutsmäckning i natursten. Samtidigt anpassades de

nybyggda husen längs framför allt Nygatorna i väster till en reglerad stadsplan.

Under 1700-talets mitt och senare hälft byggdes husen ofta på med en våning. Vindarna var nu mindre och taken flackare. Fasaderna utfördes släta och putsade, och rummen inreddes med kakelugnar och snickerier som till stor del finns bevarade i dag.

Vid 1800-talets senare del och under tidigt 1900-tal fick många byggnader fasader med tidstypiska dekorer i stuck eller puts och bottenvåningarna gjordes ofta om till butiksfasader med stora skyltfönster.

Gamla stan hotas – och räddas

Under senare delen av 1800-talet försköts stadens centrum till Norrmalm. Gamla stan började att successivt förslummas och många diskussioner fördes om stadsdelens sanitära förhållanden. Det kom till

KÖPMANGATAN FRÅN ÖSTER. TILL HÖGER I BILD SKEPPAR OLOFS GRÄND MED GRÄNDÖVERBYGGNADEN SOM IDAG TILLHÖR EUROPA 6. NÄRMAST GRÄNDEN LIGGER PYGMALION 3 MED RUSTICERAD BOTTENVÅNING. FOTO: J. MALMBERG.

SKEPPAR OLOFS GRÄND SEDD FRÅN NORR MED PYGMALION 3 TILL HÖGER. GÅRDSHUSET ÄR TVÅ VÅNINGAR HÖGT OCH FÖRENAT MED GATHUSET GENOM GÅRDSMUREN, EN VÅNING HÖG. FOTO: J. MALMBERG.

och med förslag om att riva stora delar och bygga helt nytt. När de nya stadsdelarna på malmarna växte fram omkring 1900 blev problemen i Gamla stan ännu mer uppenbara, men de enskilda fastighetsägarna var inte villiga att bekosta saneringarna. Samfundet S:t Erik – som bildades 1901 och arbetade för att väcka intresse för stadens kulturhistoriskt värdefulla miljöer – oroades för stadsdelens framtid och tog på 1930-talet initiativet till att bilda AB Stadsholmen. Det nya bolaget fick i uppdrag att förvärva, restaurera och modernisera bebyggelsen med hänsyn bland annat till kulturhistoriska värden. De första åtgärderna i stor skala genomfördes i kvarteret Cepheus och flera av de genomförda renoveringarna har varit goda exempel, inte minst de allra första insatserna som gjordes.

I dag är Gamla stan med sina många bevarade tidslager och hus med en lång och omväxlande bygg-

nadshistoria ett historiskt dokument av oersättligt värde.

PYGMALION 1 HISTORIK

Medeltiden

På tomtens nordvästra del, som ännu är obebyggd, låg från medeltiden och långt in på 1800-talet en brunn, vilken har varit föremål för flera processer och tvister. Tomten med brunnen kan följas i de skriftliga källorna till år 1438, då Petter Cruse sålde stenhus och gård till skeppar Claus Tykeson. Tykeson var stadens ”härbärgerare”, det vill säga värdshusvärd. Claus Tykeson ansåg att brunnen på tomten var hans, men i flera kommande processer bestämdes att den skulle vara tillgänglig för allmänheten och grannarna.

Vid 1400-talets slut fanns två stenhus, möjligen på var sin tomt, inom nuvarande Pygmalion 1. Ett

KVARTERET SETT FRÅN HÖRNET TRÄDGÅRDSGATAN / TRÄDGÅRDSTVÄRGRÄND, DÄR EN MUR RINGAR IN GÅRDEN MED DEN TIDIGARE BRUNNEN, PYGMALION 1. DET FYRA VÅNINGAR HÖGA HUSET BEVARAR EN HISSBOM MOT GÅRDEN. TILL VÄNSTER LIGGER DET MINDRE GÅRDSHUSET. I RYGGEN PÅ GÅRDSHUSET LIGGER PYGMALION 5 MED FEM FÖNSTERAXLAR MOT TRÄDGÅRDSGATAN. FOTO: J. MALMBERG.

större hus låg vid Köpmangatan och ett mindre längre norrut, längs Trädgårdstvärgatan. Huset vid gatan (Nr 1 på kartan) var tre våningar högt och av en ansenlig storlek. I det mindre huset i norr (Nr 2 på kartan) har medeltida murverk dokumenterats i bottenvåningen.

1600-talet

Under tidigt 1600-tal fick bebyggelsen på tomten i stort sett den volym den har idag. De två medeltida husen byggdes samman och påbyggdes till fyra våningars höjd. Gårdshuset i nordöst (Nr 4 på kartan) uppfördes, liksom muren kring gården. Fasadernas murverk pryddes av Y-formade ankarlutar och rummen fick dekorerade bjälktak. Vid mitten av 1600-talet och fram till 1726 ingick även den västra delen av nuvarande Pygmalion 5 i tomten (nr 11 på kartan). Fastigheten ägdes vid 1600-talets mitt av professorn, rättshistorikern och hovrådet Johan Stiernhök. Vid hans död 1675 var byggnaderna uthyrda till klädeskrämaren Mikael Jönsson Strömberg som 1684 tog över ägandet. Någon gång kring mitten av seklet skedde

ytterligare en ombyggnad och huset fick nya gavelrösten. Från denna ombyggnad återstår bland annat en sandstensfris av metoper mot Köpmangatan.

1700-talet och senare tid

Då de äldsta brandförsäkringarna tecknades 1748 var tomten, som då hade den nuvarande omfattningen, uppdelad på två olika fastighetsbeteckningar; en södra del med det större gathuset vid Köpmangatan och en nordlig del med det mindre huset längs Trädgårdstvärgänd samt gårdsbyggnaden i nordöst. Huset vid Köpmangatan var fyra våningar högt och hade två bodar i bottenvåningen och fyra rum per våning i bostadvåningarna. Rummen hade målade bjälktak eller målade paneltak. Stenhuset norrut på tomten var fyra våningar högt och rummen hade målade bjälktak. Byggnaden i nordöst var förmodligen tre våningar hög med en bagarstuga i bottenvåningen.

Från 1749 och en bit in på 1900-talet ägdes fastigheten av finska församlingen och användes som kyrkoherdeboställe. Vid en större ombyggnad 1815 togs

KÖPMANGATAN FRÅN VÄSTER. NÄRMAS PYGMALION 1 MED GAVEL MOT GATAN. FOTO: J. MALMBERG.

PYGMALION 3, PORT VID SKEPPAR OLOFS GRÄND MED OMFATTNING AV SANDSTEN FRÅN 1700-TALET'S ANDRA HÄLFT. PORTEN HAR HELFRANSKA PARDÖRRAR FRÅN SAMMA TID. FOTO: J. MALMBERG.

större fönster upp i fasaderna, gavelröset mot Köpmangatan byggdes om och planlösningen förändrades, ny snickeriinredning tillkom liksom nya kakelugnar och gipsade tak. Smärre förändringar gjordes även senare under 1800-talet och under 1900-talet. Den medeltida brunnen lades igen före 1874.

Fastigheten förvärvades av Stadsholmen 1943. En omfattande dokumentation och reovering genomfördes 1963-1965. Bland annat revs det norra trapphusets södra del. Bjälktak från 1620-talet togs fram och konserverades. Kök och badrum reoverades och en kakelugn från Stadsmuseets samlingar deponerades i fastigheten. På gården i hörnet av Trädgårdsgatan och Trädgårdstvärgränd påträffades och undersöktes den medeltida brunnen som omnämns från 1400-talet och framåt.

BYGGNADSBESKRIVNING

Det fyra våningar höga huset vid Köpmangatan och Trädgårdstvärgränd

Byggnaden består av ett större hus vid Köpmangatan (Nr 1 på kartan) och ett mindre hus längs Trädgårdstvärgränd (Nr 2 på kartan), båda fyra våningar höga. Gathuset med gavel mot gatan har rester av en tidigare galvelutförning i form av metoper i sten. Vid den östra tomtgränsen finns en mindre, asfalterad gård. Båda byggnaderna är putsade och avfärgade i gult med fönster i fasadlivet. Bottenvåningen mot Köpmangatan har dörrar och fönster med träluckor. Taken är täckta med plåt. Trapphuset med ingång från gränden har golv och trappa av kalksten, äldre snickerier och till vinden en dekorativ järndörr från 1700-talet. Lägenheterna har inred-

SMIDD JÄRNDÖRR TILL VINDEN, 1700-TAL. PYGMALION 1.
FOTO: J. MALMBERG.

BEMÅLAD FÖNSTERMYGPANEL FRÅN TIDIGT 1700-TAL. MÖNSTRET
ÄR INSPIRERAT AV DEN FRANSKE DEKORATÖREN JEAN BERAINS
STIL. PYGMALION 5. FOTO: J. MALMBERG.

ningar med bröstpaneler, smygpaneler och dörrar från 1700- och 1800-talet. Enstaka inredningsdetaljer av 1600-talstyp finns också bevarade.

Gårdshuset vid Trädgårdsgatan

Det lilla huset vid Trädgårdsgatan (Nr 4 på kartan) är tre våningar högt och har entré från den muromgärdade gården på tomtens nordvästra del. Fasaderna är slätputsade med fönster i murlivet, taket plåttäckt. Trappan upp till våningarna är relativt nyinsatt (Nr 3 på kartan). På våning 1 trappa har det enda rummet ett bemålat bjälktak. I våningarna ovanför finns dörrar av 1700-talstyp.

PYGMALION 2

HISTORIK

Medeltid

Den äldsta kända ägaren av Pygmalion 2 är Peder Buk som 1444 sålde fastigheten till Lasse Andersson.

Då fanns en träbyggnad och en källare på tomten, intill Köpmangatan. Trähuset ersattes av ett stenhus som var färdigt senast 1475, då sonen till guldsmeden Joan Martinsson sålde till tullskrivaren Peder Skytte. Stenhuset upptog den västra halvan av tomtbredden mot Köpmangatan och sträckte sig inte lika långt norrut som dagens byggnad. Under senare medeltid byggdes huset ut till att uppta hela tomtbredden mot gatan, och medeltida murverk har dokumenterats i drygt två våningar ovan mark. En gårdsbyggnad från samma tid fanns även på tomtens norra del, nu riven.

1600-talet

Under 1600-talet skedde flera ombyggnader vilket avspeglas i fasadernas ankarslutar och rummens dekorerade bjälktak. En fjärde våning byggdes på och gathuset breddades mot gården. Gatufasaden var tunt slamrad och rödfärgad medan gårdsfasaden var

I PYGMALION 3 FINNS ETT PRAKTFULLT GRISAILLEMÅLAT PANELTAK FRÅN 1600-TALETS SENARE HÄLFT. FOTO: J. MALMBERG.

SAL MED FÖNSTERSNICKERIER FRÅN 1700-TALETS MITT. PYGMALION 5. FOTO: J. MALMBERG.

avfärgad i ljust grått. Under senare delen av 1600-talet ägdes fastigheten av handelsmannen Aegidius Princier.

1700-talet och senare

Omkring 1700 gjordes flera ombyggnader, bland annat tillkom den nuvarande portalen av sandsten vid Köpmangatan och det inre nyinreddes. Under 1700-talets senare del uppfördes det brutna taket och den profilerade taklisten. Hattmakaren Sven Hedman köpte 1786 fastigheten som kom att ägas av ytterligare en hattmakare fram till 1800-talets mitt. På 1850-talet hade den kommit i skomakarmästare Fagerberg ägo. Han lät 1855-1856 inreda vindsvåning-

en samtidigt som gatufasaden fick tidsenliga dekorationer. Källaren och bottenvåningen byggdes om 1912 då skyltfönster sattes in. Fastigheten förvärvades av Stadsholmen 1961 och renoverades några år senare då våningarna fick nya badrum och kök. Gårdsbebyggelsen med delvis medeltida murverk revs 1964.

BYGGNADSBESKRIVNING

Pygmalion 2 består av en byggnad i fyra våningar mot Köpmangatan med inredd vind, fyra fönsteraxlars bredd, slätputsad fasad med dekorativa ankarlutar, portal av roslagssandsten och profilerade fönsteromfattningar. Fasaden är ljust avfärgad. Taket har kupor och är brutet och täckt med plåt. Gårdsfa-

S-FORMAT BESLAG TILL DÖRRGÅNGJÄRN, 1600-TAL.
FOTO: J. MALMBERG.

HELFRANSK DÖRR AV BAROCKTYP MED KRAFTIGA PROFILER.
FOTO: J. MALMBERG.

saden är slät och avfärgad gul. Gården är asfalterad.

Trapphuset har portgång med kalkstengolv och trappa belagd med kalksten av nyare slag. Dörrarna i trapphuset är av sen 1800-talstyp. Våningarna har snickerier, bröstpaneler, smygpaneler och dörrar från 1700- och 1800-talen och kakelugnar från sent 1800-tal. Vinden och den övre vinden är inredd.

PYGMALION 3

HISTORIK

Medeltid och tiden fram till ca 1700

Den förste kände ägaren av tomten är Peder Joansson som omtalas i ett fastebrev från 1444. Rester av ett tre våningar högt medeltida hus har dokumenterats vid Köpmangatan (Nr 5 på kartan) och rester av en envåning byggnad har dokumenterats vid den norra tomtgränsen (Nr 7 på kartan). År 1570 uppfördes en grändöverbyggnad (Nr 9 på kartan) i två våningar över Skeppar Olofs Gränd gemensamt av ägarna till Pygmalion 3 och Europa 6. Husen på var sida av

gränden bör därför ha varit minst tre våningar höga vid denna tid. Enligt ett fastebrev från 1673 tillföll hela grändöverbyggnaden Europa 6, förmodligen efter den större ombyggnad som har dokumenterats i murverket. Troligen uppfördes det grisaillemålade paneltaket vid samma ombyggnad liksom portens omfattning vid Köpmangatan. Omkring år 1700 ägdes fastigheten av köpmannen Hans Schiewens och vid 1700-talets början av landshövdingen friherre Jonas Cedercreutz.

1700-talet och senare tid

Handelsmannen Erik Wedenberg köpte fastigheten 1750. Huset var då fyra våningar högt med gavel åt Köpmangatan och två bodar i bottenvåningen. På tomtens norra sida fanns ett mindre stenhus, två våningar högt (Nr 7 på kartan). Salen på andra våningen i gathuset hade ett gipsat tak, tapeter och blådekorerad kakelugn men flera andra rum hade bjälktak. Någon gång under 1700-talets mitt senare

KAKELUGN FRÅN 1700-TALET. FOTO: J. MALMBERG.

hälft sattes portalen vid gränden upp med den då gällande fastighetsbeteckningen 176 (i det inre kvarteret) angiven.

Vinden inreddes 1865 till fotoateljé. Fastigheten förvärvades av Stadsholmen 1943. En upprustning påbörjades 1963 efter ritningar av arkitekt Arthur von Schmalensee. Byggnadens stommar ansågs vara i mycket dåligt skick och fasaden mot gränden hade vittringsskador, vilket medförde omfattande åtgärder. Flygeln mellan gathuset och gårdshuset revs och ersattes av en nybyggnad (Nr 6 på kartan). Moderna kök och badrum inrättades och ytskikten förnyades.

BYGGNADSBESKRIVNING

Huset vid Köpmangatan (Nr 5 på kartan) är fyra våningar högt och tre fönsteraxlar brett. Fasaden har dekorativa ankarslutar samt portal och rusticering av sandsten. En påbyggnad har gett gaveln en oregelbunden form med två fönsteraxlar. Vid Skeppar Olofs Gränd finns en grändöverbyggnad som tidigare till hälften tillhörde fastigheten. Mot gränden finns

KAKELUGN AV EMPIRETYP, 1800-TALET'S FÖRSTA HÄLFT. FOTO: J. MALMBERG.

en entré med sandstensportal från 1700-talets andra hälft. På tomtens norra del ligger ett två våningar högt gårdshus (Nr 7), sammanbyggt med gathuset med en envåning flygel (Nr 6). Fasaderna är putsade med fönster i liv och taken är täckta med plåt.

Trapphuset har golv och trappor belagda med kalksten. Dörrar, snickerier och trapphusfönster med tärningsspröjs är av 1700-talstyp. I bottenvåningen vid Köpmangatan finns ett praktfullt bemålat paneltak i så kallad grisaille och i rummet innanför ett bjälktak. I våningarna finns inredningsdetaljer av varierande ålder, bland annat snickerier, kakelugnar och stucktak från 1700-talet.

PYGMALION 5

HISTORIK

Tiden fram till 1726

Pygmalion 5 bestod före 1726 av två tomter med ett stenhus på var tomt. I den östra delen av dagens byggnad, i hörnet av Trädgårdsgatan och Skeppar Olofs Gränd, har medeltida murverk från en mindre

FÖNSTERBRÖSTPANEL, 1700-TAL, PYGMALION 5.
FOTO: J. MALMBERG.

byggnad dokumenterats (Nr 10 på kartan). Den västra delen av tomten hade under 1600-talet samma ägare som Pygmalion 1 och stenhuset på denna del kallades ”det mindre Stiernhökska huset (Nr 11 på kartan). Muren mellan gårdshuset inom Pygmalion 1 (Nr 4 på kartan) och den västra delen av Pygmalion 5 (Nr 11) är medeltida, och tillhör eventuellt ursprungligen den senare.

1700-talets ombyggnader

Båda tomterna förenades under handelsmannen Joakim Fult 1726. Han påbörjade en genomgripande ombyggnad av fastigheten. Det nuvarande trapphuset uppfördes och våningarna nyinreddes. Den västra byggnaden fick sin nuvarande volym med dubbla vindar och brutet tak. Takstolen är tekniskt sett ett säteritak utan italian. Under 1750-talet skedde ytterligare en ombyggnad och nyinredningar av hög klass tillkom under den dåvarande ägaren, sidenfabrikör Jonas Norin. Hörnhuset hade då plant tak och altan med smidesräcke.

1800-tal och senare

Under 1800-talet ersattes det platta taket på hörnhuset med ett högt pulpettak. Den nedre vinden inreddes 1864. Stockholms stad förvärvade fastigheten 1932. Ett rivningsbeslut från stadsfullmäktige kom 1961 och på platsen avsåg man att anlägga en park. Huset kom dock att stå kvar och en upprustning inleddes 1972. Under renoveringen upptäcktes deko-

rativa målningar på flera smygpaneler vilka konserverades. Byggnaden, som var i ett tämligen dåligt skick, fick nya kök och badrum vilket medförde vissa förändringar av planlösningen. Huset försågs med vattenburen värme och soprum anordnades i bottenvåningen. Fasaden renoverades och fönstren renoverades eller byttes ut mot nytillverkade, utåtgående bågar av äldre typ.

BYGGNADSBESKRIVNING

Pygmalion 5 består av ett fyra våningar högt hus i hörnet av Skeppar Olofs Gränd och Trädgårdsgatan. Den översta våningen är lägre än de övriga. Fasaderna är putsade och avfärgade gula med fönster i fasadliv. Pulpettaget är valmat och brutet samt täckt med tegel. Till fastigheten hör en liten, asfalterad gård.

Trapphuset har golv och trappor belagda med kalksten. I portgången finns en bröstpanel av pärlspont tillkommen under 1800-talets senare del. Lägenhetsdörrarna är i huvudsak från 1700-talets mitt men det finns också dörrar av 1600-talstyp högre upp i trapphuset.

I bostadvåningarna finns kvalitativt högtstående inredningar av barocktyp från sent 1600-tal eller tidigt 1700-tal såsom bröstningar och bemålade fönstersmygpaneler. Från 1700-talet finns bland annat stucktak och kakelugnar bevarade. De två övre vindarna är oinredda med ursprunglig karaktär från 1720-talet.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlingar som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.